

Секція: Юридичні науки

Дігтяр Євгенія Ігорівна

студентка

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Полтава, Україна

ПРИРІЧКОВІ ЛАНДШАФТИ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ МІСТА

Сталий розвиток – це такий розвиток у всіх його проявах, що дозволяє забезпечити потреби нинішнього покоління для задоволення його власних потреб, не завдаючи при цьому шкоди майбутнім поколінням. Пріоритет збереження природного середовища є вагомим підставою для перегляду ставлення до прирічкових ландшафтів. Аналіз проектних розробок на початку ХХІ ст. показав зміну вектору спрямованості концепції містобудівного пошуку. Все більше уваги спрямовується не на створення нових високо урбанізованих громадських просторів, а еколого-реабілітаційний розвиток прирічкових ландшафтів.

Дослідник М. Кушніренко визначає прирічкові ландшафти як території, що розташовані біля берега річки, що мають схил до її русла та охоплюють такі структурні елементи, як: території заплави, схилу та корінних берегів, зону можливого затоплення, водоохоронну зону річки, захисну смугу, межу прирічкових територій міста [4, с. 30]. Перелік ключових територій екомережі включає території та об'єкти природно-заповідного фонду, водно-болотні угіддя міжнародного значення, інші території, у межах яких збереглися найбільш цінні природні комплекси. Як частина водно-болотних угідь, прирічкові ландшафти входять до екологічної мережі України (ст. 16 Закону України «Про екологічну мережу України» [1]. Варто зазначити, що річки мають важливе значення в

розвитку міста, а тому прирічкові ландшафти стали місцем розташування об'єктів інфраструктури міста та найбільш експлуатованими територіями.

Проте, така, часом нещадна експлуатація, шкодить біоценозу, прирічковому природному різноманіттю. Саме тому, важливою є розробка та впровадження програми розбудови екологічної мережі як підтримка Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки [2], в основу якої покладено збереження існуючих видів в умовах відтворення екологічно-стабільних територій. В аспекті розвитку прирічкових ландшафтів у розд. 1 підрозд. 3 цієї Програми передбачено: екологічне оздоровлення природних територій та акваторій, особливо витоків річок, поліпшення стану заплавної екосистем, шляхом створення захисних смуг уздовж берегів водних об'єктів, особливо крутосхилих ділянок, впровадження заходів щодо збереження водно-болотних угідь, посилення їх водозахисної та водорегулювальної здатності, ренатуралізації та поліпшення охорони природних комплексів водоохоронних зон водних об'єктів.

Попри прописані програмою зміни в упорядкованості водоохоронних зон і прибережних захисних смуг водних об'єктів, консервації деградованих і забруднених земель з наступною їх ренатуралізацією, збереження природних ландшафтів на землях промисловості та транспорту, існують проблеми у функціональному використанні прирічкових ландшафтів та їх архітектурно-природній організації. Ці проблеми виникають внаслідок природних та антропогенних чинників

До природних чинників можна віднести: - скорочення річкового дерева, що історично склалося; - обміління та часткове зникнення русла під землею; - зміни гідрографічних характеристик річки і знищення рослинності берегів; - розвиток яружної та схилової ерозії; - зникнення риби та мікрофлори; високий ступінь заболоченості, замулення русла; - низька здатність річки до само відродження; антисанітарний стан русла; наявність

великої кількості водоймищ та дамб; - низька частка незабудованої площі басейну річки [4, с. 31].

До антропогенних чинників слід віднести скидання стічних вод, розміщення інженерно-транспортних комунікацій, використання природного русла як елементів каналізації міста, зростаюча кількість зав'язків обох берегів річки, складання міського сміття на берегах, висока частка забудови території басейну річки, відсутність водоохоронних зон та захисних смуг, розміщення непрофільних функціональних зон, різкі режими експлуатації річки тощо [4, с. 31].

Тому, особливої уваги слід надати збереженню ландшафтів, розташованих вздовж річок. Знищуючи залишки природи в містах, прямуємо до того, що вони стають свого роду «пробоїною» в екологічній мережі, пересування птахів і тварин через які вже неможливо. Це було б не такою великою проблемою, якби населені пункти України не розташовувались вздовж річок. Адже деградація річки та прирічкових територій становлять взаємопов'язані процеси. Зокрема, деградація русла річки сприяє неминучому процесу деградації її прирічкових земель, а деградація прирічкових територій зумовлює ще більший ступінь деградації річки.

Ця проблема має не лише знайти розуміння і відгук у свідомості громадян за збереження прирічкових ландшафтів, а й бути врахованим при розробці містобудівної документації, адже кожне місто має нормативно підтвержену Генеральний план населеного пункту (ст. 1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [6].

Вже протягом кількох останніх років порушувалось питання невідповідності значної кількості з чинних державних будівельних норм (ДБН) вимогам сьогодення. Так, ключовий [ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських та сільських поселень»](#) [5] прийнято ще багато років тому. Аналізуючи стратегії реалізації даної проектної

документації стає зрозумілим, що проблеми містобудівного та екологічного характеру не зменшуються та залишаються невирішеними. Загалом щонайменше чверть з чинних 109 ДБН вимагають оновлення або скасування з прийняттям нового аналогу.

Перед містобудівниками постає питання зваженої організації взаємовідносин між екологічним та урбанізованим міським каркасом. Прибережні зони мають сприйматись у складі природної складової міста як частково змінені та стати місцем для влаштування різноманітних форм спортивного та оздоровчого дозвілля. Дослідник В. Вадимов зауважує, що таке природне середовище сприяє ресурсозабезпеченості міст і міських агломерацій [3, с. 177].

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що вважаючи екосистему прирічкового ландшафту екологічно-стабільною функціонуючою територією в умовах міста, важливим є не тільки збереження біоценозу, а і резервування та подальше надання йому статусу, як типово-унікальній екосистемі, яку необхідно зберегти для наступних поколінь.

Література

1. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1864-IV / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.
2. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III / Орієнтир. – 2000. – № 207. – С. 3-16.
3. Вадимов В. М. Город и река (планировочные аспекты) / В. М. Вадимов; Киев. нац. ун-т стр-ва и архитектуры. – К. ; Полтава : Археология, 2000. – 210 с.

4. Кушніренко М.М. Збереження ландшафтів прирічкових територій як умова сталого розвитку міста / Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.12. – С. 29-33.
5. Новий ДБН Б.2.2 – 12:2018 «Планування і забудова територій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_2_2_12/1-1-0-1802
6. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI_/ Відом. Верхов ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.